

Martyna Olender

III rok SS1 Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze,
Finanse Międzynarodowe i Bankowość
Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Gdański

SKUTECZNOŚĆ WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ W PRZECIWDZIAŁANIU SKUTKOM KRYZYSU WYWOŁANEGO WOJNĄ W UKRAINIE

Wstęp

Dnia 24 lutego 2022 r. rozpoczęła się zbrojna agresja Rosji na Ukrainę. Działania wojenne przynoszą cierpienie ukraińskiemu społeczeństwu, powodują zniszczenia sięgające setki miliardów dolarów i są wyzwaniem dla społeczności międzynarodowej. Przed wybuchem wojny Ukraina należała do strategicznych i kluczowych partnerów handlowych Unii Europejskiej w obszarze importu artykułów rolnych, dlatego też należy przeanalizować działania podjęte przez UE w związku z łagodzeniem skutków kryzysu. Reperkusje, szczególnie ekonomiczne i społeczne, wywarły silny wpływ na życie Europejczyków.

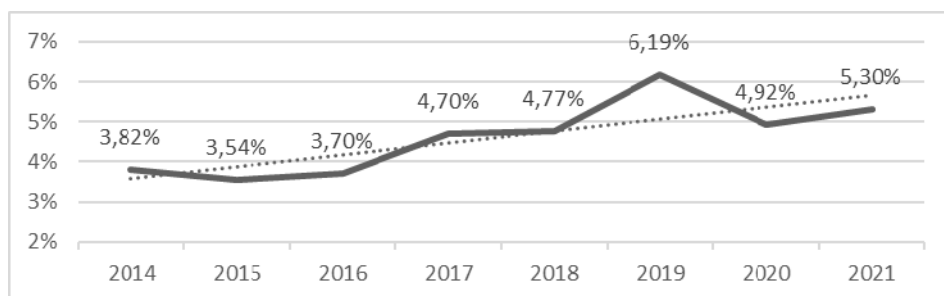
Wojna przyczyniła się do utrudnionego transportu produktów rolnych drogą morską w związku z blokowaniem przez Rosję portów ukraińskich na Morzu Czarnym¹. Stąd też UE mierzyła się z zagrożeniem bezpieczeństwa żywnościowego, niedoborami na rynkach artykułów rolnych i galopującymi cenami żywności. Z uwagi na tak niekorzystną sytuację rynkową UE musiała podjąć działania w celu ochrony konsumentów.

Celem artykułu jest zbadanie zmian na rynku rolnym UE na skutek konfliktu zbrojnego w Ukrainie oraz ocena działań dostosowawczych UE do nowej sytuacji gospodarczej. Wnioski formułowane wobec postawionego problemu badawczego zostały oparte na statystycznej analizie opisowej z wykorzystaniem danych statystycznych z baz danych, głównie Comtrade i Eurostat Database. Analiza ta jest wsparta metodami graficznej prezentacji danych. Analiza statystyczna była poprzedzona dogłębnym przeglądem literatury oraz dokumentacji UE.

¹ Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/ukrainian-grain-exports-explained/> (dostęp: 26.03.2023).

1. Analiza powiązania handlowego Unii Europejskiej i Ukrainy oraz Rosji w obszarze rolnictwa

Ukraina była czwartym najważniejszym partnerem UE w rolniczej wymianie handlowej w 2021 r. Kraj ten odznaczał się wysokim udziałem w imporcie towarów rolnych przez UE, wynoszącym 5,3%, przewyższającym import z Chin i osiągającym udział wielkości importu podobny do importu ze Stanów Zjednoczonych. Tendencję dotyczącą kształtowania się wielkości importu towarów z Ukrainy do UE przedstawia rysunek 1.

Rysunek 1. Kształtowanie się udziału wielkości importu z Ukrainy do Unii Europejskiej w latach 2014–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie: European Commission, https://agriculture.ec.europa.eu/international/agricultural-trade/trade-and-international-policy-analysis/monitoring-eu-agri-food-trade-previous-editions_en (dostęp: 28.12.2022).

W 2021 r. Ukraina wyeksportowała do UE produkty rolne o wartości 6,896 mld EUR. W tymże roku UE była odbiorcą 7% zbóż i 16% nasion oleistych, które wchodziły w skład całkowitego eksportu produktów rolnych przez Ukrainę. W rezultacie Ukraina odpowiadała za zaspokojenie 36% importu zbóż przez UE. Udział wielkości eksportu żywności do Ukrainy przez UE wyniósł z kolei zaledwie 1,7%. Ukraina w związku z powyższym to kluczowy partner handlowy UE i odgrywa strategiczną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa żywnościowego całej UE².

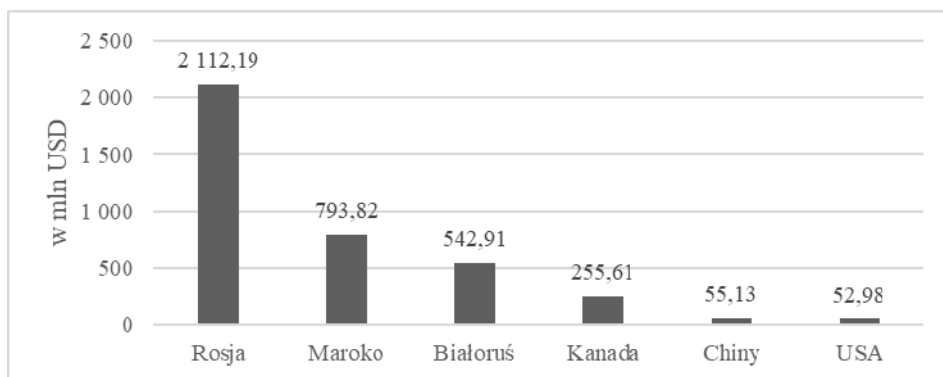
Rosja zajęła w 2021 r. dopiero 18. miejsce w imporcie produktów rolnych z UE z udziałem 1,7% całkowitej wielkości importu tej kategorii produktów. Kraj ten był jednak dosyć istotnym odbiorcą produktów UE, gdyż udział wielkości eksportu UE do Rosji wyniósł 3,7%. Unia Europejska sprowadzała z kolei z Rosji głównie nasiona oleiste. Udział tego produktu w łącznej wartości importowanych towarów z Rosji wyniósł w 2021 r. 38,65% (840 mln EUR), zaspokajając potrzebę importu w 4%. Rosja odpowiadała także za dostawę 20% pasz dla zwierząt i 6% zbóż importowanych przez UE (podczas gdy Ukraina – 36%). Rosja jest także

² *Ibidem*.

istotnym odbiorcą win i innych napojów alkoholowych, w analizowanym roku przyjęła 15% całkowitego eksportu tych produktów przez UE.

Udziały Rosji, w porównaniu do Ukrainy, wydają się znacząco niższe, jeśli chodzi o import produkcji rolnej, natomiast Rosja odgrywa kluczową rolę w handlu nawozami (rys. 2). Niemalże 17% całkowitego eksportu nawozów³ przez Rosję trafia do unijnych odbiorców.

UE jest czwartym największym importerem nawozów na świecie⁴. Czynniki wpływającymi na tak wysoką pozycję są zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, samowystarczalności w tym zakresie oraz wspieranie rodzimej produkcji rolnej.

Rysunek 2. Import nawozów przez UE według partnera handlowego w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy danych Comtrade, <https://comtradeplus.un.org/> (dostęp: 27.12.2022).

Wyjątkowo turbulentną kwestią od 2014 r. jest handel UE z Białorusią i Rosją. W wyniku nielegalnej aneksji Krymu przez Rosję rozpoczęła się seria sankcji nakładanych na ten kraj. W 2020 r. do grona sankcjonowanych państw dołączyła Białoruś w związku z łamaniem praw człowieka przez rząd i uziemieniem lotu Ryanair 4798 w 2021 r. w celu przejścia dziennikarza będącego dysydentem politycznym⁵.

USA i UE uznały sektor żywnościowy i nawozów za wolne od jakichkolwiek sankcji i ograniczeń. Wyjątek stanowią towary luksusowe, np. kawior. W USA do

³ W artykule używany jest zwrot „nawozy” i dotyczy on kodu 31 nomenklatury scalonej używanego w bazach danych, m.in. Comtrade, obejmującego różne rodzaje nawozów i ich składniki. Z uwagi na ograniczoną objętość pracy autor używa zagregowanej pozycji i nie analizuje każdego rodzaju z osobna.

⁴ World Bank, <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade1> (dostęp: 27.12.2023).

⁵ International Food Policy Research Institute, <https://www.ifpri.org/blog/how-sanctions-russia-and-belarus-are-impacting-exports-agricultural-products-and-fertilizer> (dostęp: 20.03.2023).

grona dozwolonych produktów dołączono jeszcze leki i sprzęt rolniczy⁶. W UE natomiast dodatkowym ograniczeniem objęty jest import potasu z Białorusi. Eksport potasu przez Białorus stanowią 10% wartości całego eksportu tego kraju. Aby zapobiec reeksportowi potasu przez Rosję, UE ograniczyła również import potasu rosyjskiego.

Wbrew rosyjskiej propagandzie, UE i USA nigdy nie wprowadziły ograniczeń handlu żywnością z uwagi na ideę bezpieczeństwa żywnościowego. Problemem natomiast stały się auto sankcje nakładane przez Rosję na własny eksport nawozów i produktów rolnych w postaci podatków eksportowych (np. 130 USD za tonę pszenicy) czy specjalne wymogi dotyczące wydawania zezwoleń na wywóz nawozów⁷.

2. Działania Wspólnej Polityki Rolnej UE w celu łagodzenia skutków kryzysu

Wraz z wybuchem wojny pojawiły się problemy z zaburzonymi łańcuchami dostaw. Miliony ton zbóż nie mogły zostać wyeksportowane wskutek zablokowanych przez rosyjskie wojska portów morskich na Morzu Czarnym czy zniszczonych dróg i mostów, które uniemożliwiają transport lądowy.

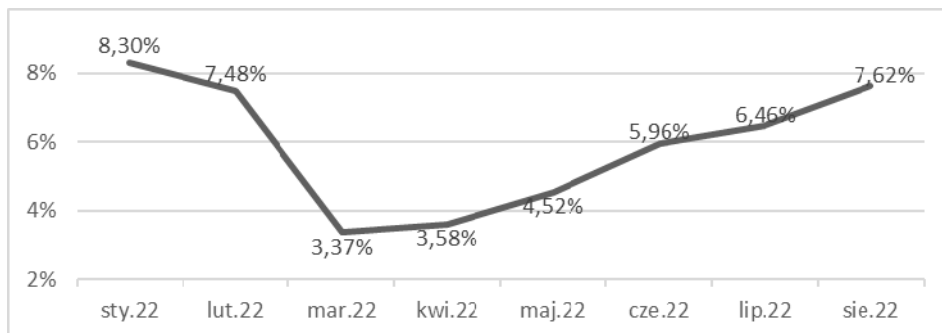
W kwietniu 2022 r. w ukraińskich silosach magazynowano około 20 mln ton artykułów rolnych. Aby nie doprowadzić do zmarnowania tak ogromnej ilości żywności, konieczne było opróżnienie ich jeszcze przed latem. Negocjacje dot. Umowy o tymczasowej liberalizacji przewozów towarowych między UE a Ukrainą i Mołdawią zostały przeprowadzone przez Komisję z upoważnienia Rady. Dzięki temu już w maju 2022 r. zostały uruchomione korytarze solidarnościowe przez UE. Korytarze, o których mowa, to drogi samochodowe oraz linie kolejowe optymalizujące transport w ramach utrzymanych łańcuchów dostaw. Sposoby optymalizacji przepływu towarów obejmują usprawnienie odpraw celnych na granicy celem zapewnienia transportu żywności. Dodatkowo nie wolno zapominać o kwestii magazynowania produktów oraz organizacji punktów informacyjnych, o które UE zadbała. Pierwsze transporty zostały uruchomione już pod koniec maja 2022 r., co skutkowało dostarczeniem 18 mln ton produktów rolnych do listopada 2022 r.⁸ Na rysunku 3 jest pokazany wyraźny wzrost udziału impor-

⁶ U.S Department of The Treasury, <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/sanctions-programs-and-country-information/ukraine-russia-related-sanctions> (dostęp: 23.03.2023).

⁷ Reuters, <https://www.reuters.com/world/europe/eu-economic-sanctions-belarus-come-into-effect-2021-06-24/> (dostęp: 23.03.2023).

⁸ Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/food-security-and-affordability/> (dostęp: 24.03.2023).

tu produktów rolnych przez UE (w ujęciu miesiąc do miesiąca) po dużym spadku w miesiącu po wybuchu wojny.

Rysunek 3. Procentowy udział importu produktów rolnych przez UE z Ukrainy w 2022 r.

Źródło: European Commission..., s. 2.

Podczas jednych z początkowych starań o uregulowanie sytuacji handlowej w środowisku międzynarodowym, państwa zaangażowane podjęły prace nad uwolnieniem traktów morskich. W lipcu 2022 r. Turcja wraz z ONZ i wsparciem UE, usprawniły transport na Morzu Czarnym, podpisując obustronne porozumienie o otwartych korytarzach. Przywróciło to pełnię sprawności m.in.: Odessie, której porty na nowo rozpoczęły prace w załadunku i w eksporcie żywności. Stało się to bardzo korzystnym dla obu stron przedsięwzięciem, o którego przedłużeniu zaapelował sam sekretarz generalny ONZ. Spotkało się to z bezpośrednim i bezsprzecznym poparciem. Wraz z końcem listopada 2022 r. udało się z Odessy przetransportować ponad 12 mln ton artykułów rolnych.

Powrót Ukrainy do efektywnego eksportowania żywności jest bardzo istotny nie tylko dla krajów UE, ale również krajów trzecich. Dla UE stanowi ona fundamentalny czynnik bezpieczeństwa, z ogromnym naciskiem nie tylko na bycie tuż przy wschodniej granicy UE, ale także na rolę Ukrainy w dostawach żywności. To właśnie one są kluczowe dla krajów rozwijających się, jak chociażby dla pogrążonego w głodzie Jemenu. Światowe zbiory zbóż były tam na tyle słabe, że ceny żywności w Jemenie podrożały blisko dwukrotnie⁹. Atak Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r., oprócz swoich bezpośrednich ofiar, przyniósł również wzrost liczby ludności zagrożonej głodem i wymagającej pomocy humanitarnej do prawie 200 mln osób. Prawie połowa wolumenu eksportu Ukrainy trafia do krajów rozwijających się. Mając to na uwadze, UE przygotowała 950 mln EUR na pomoc

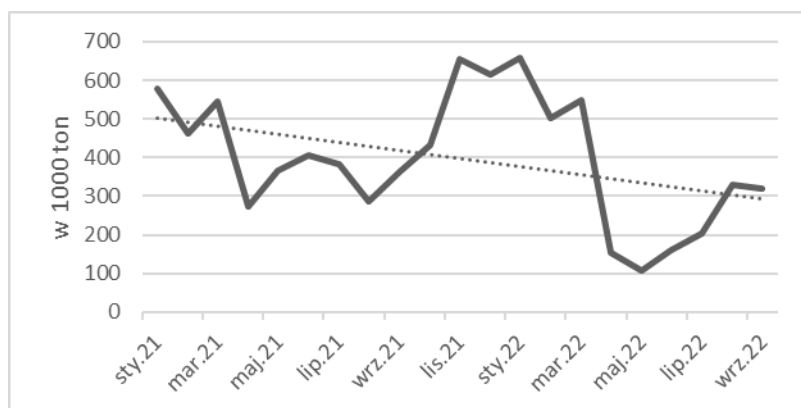
⁹ European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/food-for-the-world-eu-countries-mitigate-impact-russia-war/> (dostęp: 24.03.2023).

humanitarną w postaci żywności, która trafiła do krajów o zwiększonym zagrożeniu głodem.

23 marca 2022 r. został ogłoszony przez Komisję Europejską komunikat dotyczący wzmocnienia systemów żywnościowych. Polityka rolna w kontekście konfliktu na Ukrainie stała się, zdaniem Komisarza ds. żywności UE, kluczowa, gdyż jest mowa o zapewnieniu bezpieczeństwa. Aby nieco złagodzić wpływ wzrostu cen produktów żywnościowych, kraje UE otrzymały od Komisji zgodę na czasowe obniżenie stawki VAT. Warto jednak podkreślić, że finalnie nie zidentyfikowano zagrożenia niskiej dostępności żywności w UE.

Spośród możliwości wywarcia negatywnego wpływu na gospodarkę Rosji najistotniejsze wydają się sankcje. Nie obejmują one jednak rynku żywności, co ma związek z zapewnieniem bezpieczeństwa żywnościowego¹⁰.

Mając na uwadze stanowisko UE w sprawie sankcji w obszarze rynku żywności i nawozów a także auto-sankcje Rosji, warto przyjrzeć się zmianom w handlu nawozami na przestrzeni 2021 i 2022 r. Ilość nawozów importowanych z Rosji w miesiącach styczeń-marzec wspomnianych lat jest porównywalna. Mimo braku ograniczeń w handlu nawozami, import nawozów z Rosji był wyraźnie niższy w pierwszych miesiącach po wybuchu wojny. Największy spadek nastąpił w okresie od kwietnia do lipca 2022 r, w porównaniu z analogicznym okresem w 2021 r. W sierpniu 2022 r. poziom wielkości importu wrócił do poziomów z poprzedniego roku.

Rysunek 4. Wielkość importu nawozów przez UE z Rosji w okresie styczeń 2021 – wrzesień 2022

Źródło: Statista, <https://www.statista.com/statistics/1345708/eu-fertilizer-imports-from-russia/> (dostęp: 28.12.2023).

¹⁰ Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/#sanctions> (dostęp: 24.03.2023).

Gdy tylko wybuchła wojna, rozpoczęto dyskusje na temat zmian w rolnictwie oraz bezpieczeństwa żywnościowego. Niestabilność polityczno-gospodarczą świata wykorzystało lobby rolnicze, postulując poluzowanie ograniczeń narzuconych przez KE w sprawach klimatyczno-środowiskowych. Lobbyści opowiedzieli się za wsparciem dla rolników, którzy w obliczu wzrostu cen gazu, pestycydów i nawozów wciąż musieli zapewnić odpowiedni do potrzeb poziom produkcji żywności. Jedną z wiodących w europejskim lobby rolniczym organizacji, FNSEA, bezpośrednio nazwała strategię „Od pola do stołu”, zakładającą znaczny spadek użycia nawozów i pestycydów do 2030 r. w celu ochrony bioróżnorodności oraz będącą częścią Europejskiego Zielonego Ładu, strategią „degrowth”. Zaznaczyła ponadto, że w razie braku jej natychmiastowego wstrzymania, bezpieczeństwo żywnościowe całej UE nie zostanie skutecznie zapewnione¹¹.

W wyniku wyraźnego nacisku grup wpływu oraz opinii publicznej, Parlament Europejski 24 marca 2022 r. wprowadził następujące zmiany¹²:

- wydano pozwolenie na wykorzystane ziem ugorowanych, na obszarach ekologicznych i chronionych do zasiewów – zmiana ta spotkała się ze sprzeciwem organizacji środowiskowych;
- dozwolono na użycie nawozów i pestycydów na obszarach chronionych;
- wykluczono możliwość redukcji obszarów rolnych o 10%;
- zatrzymano prace nad Europejskim Zielonym Ładem oraz wprowadzanie strategii: „Od pola do stołu”;
- nastąpiła derogacja dyrektywy azotowej i pozwolono na użycie alternatywnych nawozów pochodzenia zwierzęcego.

3. Ocena skuteczności Wspólnej Polityki Rolnej w przeciwdziałaniu negatywnym skutkom konfliktu

Celem zwiększenia produkcji rolnej oraz ustanowienia stosowanych zabezpieczeń dla państw Wspólnoty na wypadek braku dostępu do żywności, UE zmieniła wymagania środowiskowe na łagodniejsze. Było to związane również z faktem, że kontynuacja strategii „Od pola do stołu”, realizującej założenia zielonej transformacji spotkała się wówczas z dużą krytyką, która najgłośniej wybrzmiewała ze strony lobbystów i powiązanych z nimi środowisk. Uznano, że nie zważając na koszty, należy zapewnić państwom członkowskim bezpieczeństwo w kontekście dostępu do żywności. Nastąpiła więc zmiana wspomnianych wy-

¹¹ FNSEA, <https://www.fnsea.fr/communiqués-de-presse/consequences-de-la-guerre-en-ukraine-union-europeenne-doit-remettre-la-souverainete-alimentaire-en-priorite-absolue/> (dostęp: 24.03.2023).

¹² Farm Europe, <https://www.farm-europe.eu/news/the-farm-to-fork-in-need-of-a-new-political-consensus/> (dostęp: 24.03.2023).

magań środowiskowych, takich jak możliwość wykorzystania ziemi ugorowanej, a jednocześnie oddaliła się perspektywa realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu¹³.

Znaczny wzrost cen komponentów niezbędnych do produkcji nawozów spowodował trudną sytuację na tym rynku, zwłaszcza dla rolników. Okoliczności te obnażyły zależność od importu m.in. rosyjskich nawozów. Powinno to stanowić krok w kierunku ograniczania stosowania chemikaliów, jednak w przypadku UE nastąpiło poluzowanie restrykcji w ich stosowaniu. Wraz z planowanym zwiększeniem produkcji rolnej, zwiększone będzie zużycie nawozów, co jest szczególnie niekorzystne dla środowiska. Uprawy na obszarach chronionych zagrażają natomiast bioróżnorodności i jakości ziem w przyszłości. Żadne z wymienionych działań nie przyczynia się do rozwiązania problemu wysokiej zależności od importu surowców zza granicy. Warto nadmienić, że potencjał zwiększenia produkcji rolnej UE nie jest wysoki, gdyż jakość odłogów, która ma zostać zaangażowana do dodatkowej produkcji, jest niska.

W obliczu kryzysu okazuje się, że zielona transformacja jest bardzo dobrym kierunkiem zmian. Wraz z rosnącymi cenami wzrasta również skłonność do rozwoju technik optymalizujących nawożenie, które przyczynią się do zwiększenia jego efektywności oraz obniżenia kosztów. U konsumentów natomiast pojawia się refleksja nad marnotrawieniem żywności.

Tony wyrzucanej żywności dziennie to jeden z częściej podawanych argumentów w kontekście dalszego dotowania rolników. Dzięki znacznym ograniczeniom tego zjawiska istnieje szansa na szybszy konsensus w sprawie dopłat bezpośrednich, które stanowią wyzwanie w obliczu Wspólnej Polityki Rolnej i jej kosztochłonności na poziomie 40% budżetu unijnego.

Problem rosnących cen energii stwarza pozytywną motywację do kupowania sezonowych produktów od lokalnych rolników, tym samym pomagając im w trudnej sytuacji. Rezygnacja z kupna owoców szklarniowych przyczynia się do oszczędności energii, a tym samym obniżenia kosztów.

Przy utrzymaniu wsparcia finansowego dla rolników należy zastanowić się nad konkretnymi działaniami, które zwiększyłyby efektywność produkcji rolnej. Do wachlarza działań należeć mogą: nowoczesne sposoby nawożenia, użycie alternatywnych nawozów, nagrody dla rolników za praktyki zgodne ze zrównoważonym rozwojem.

W związku z powyższymi kwestiami, zaniechanie wprowadzania przyszłościowych, nowoczesnych i zgodnych z Agendą 2030 planów Europejskiego Zielonego Ładu jest niekorzystne z punktu widzenia rozwoju UE. Takie działanie

¹³ N. Holland, R. Tansey, *A loud lobby for a silent spring*, Corporate Europe Observatory, <https://corporateeurope.org/sites/default/files/202203/Loud%20Lobby%20Silent%20Spring%20Report.pdf> (dostęp: 24.03.2023).

nie sprzyjają osiągnięciu zrównoważonego rozwoju i nie stwarza możliwości do wzmocnienia odporności rolnictwa na niekorzystne sytuacje rynkowe, a w efekcie, nie zwiększa poziomu bezpieczeństwa żywnościowego.

UE implementowała również rozwiązania łągodzące kryzys w krajach trzecich. Korytarze solidarnościowe, magazynowanie żywności czy łągodniejsze zasady odpraw celnych to przykłady działań przyczyniających się pozytywnie do pomocy krajom o obniżonym bezpieczeństwie żywnościowym. Należy przypomnieć o dodatkowej pomocy humanitarnej od UE w postaci żywności o wartości 950 mln EUR dla krajów trzecich. Dzięki wsparciu ustanawiania porozumień dotyczących korytarzy na Morzu Czarnym, z portów w Ukrainie wypłynęło 12 mln ton żywności. Należy stwierdzić, że UE działała efektywnie pomagając krajom trzecim w podwyższeniu ich bezpieczeństwa żywnościowego.

Ocena działań podjętych przez UE nie jest jednak łatwa. UE, pod wpływem krajów członkowskich oraz grup wpływu, zrezygnowała z pełnego wdrożenia nowoczesnego i zgodnego z ideą zrównoważonego rozwoju Europejskiego Zielonego Ładu, który mógłby pomóc efektywniej łągodzić negatywne skutki kryzysu, zwłaszcza w perspektywie przyszłych, nieoczekiwanych zdarzeń, mających wpływ na rynek rolny.

Oceniając działania UE należy pamiętać o inicjatywie tworzenia korytarzy łądowych ułatwiających przepływ żywności z Ukrainy. Dzięki tym działaniom do listopada 2022 r. Ukraina wyeksportowała 18 mln ton żywności.

Podsumowanie

Przeprowadzone badanie literatury pozwoliło zrealizować cel badawczy przyjęty w artykule, którym było zbadanie zmian na rynku rolnym UE na skutek konfliktu zbrojnego w Ukrainie. Zagrożenie kryzysem na rynku rolnym wystąpiło w 2022 r. i było skutkiem trzech głównych zjawisk. Po pierwsze, nastąpił problem zaburzonych dostaw żywności. Po drugie, konflikt zbrojny spowodował zagrożenie bezpieczeństwa żywnościowego w krajach trzecich. Po trzecie, nastąpiła intensyfikacja działań lobby rolniczego.

Podsumowując wnioski dotyczące oceny działań dostosowawczych UE w odpowiedzi na zmiany na rynku rolnym w wyniku konfliktu zbrojnego w Ukrainie ustalono, że UE odegrała ogromną rolę, zwiększając bezpieczeństwo żywnościowe krajów trzecich. Pozytywnie ocenia się również pomoc Ukrainie, dzięki czemu można było kontynuować wymianę handlową. Jednak dostosowania przyjęte dla krajów UE w obszarze rolnictwa powinny być bardziej przemyślane i efektywne tak, by długofalowo zwiększały bezpieczeństwo żywnościowe.

Unia Europejska powinna rozważyć rozwiązania pozwalające jej na podejmowanie decyzji w sposób bardziej autonomiczny, by wybierać najkorzystniejsze

rozwiązania i nie ulegać wpływow grup lobbystycznych czy panice. Trudnością jest jednak chęć posiadania decyzyjności przez kraje członkowskie w czasie kryzysu, co jest jak najbardziej zrozumiałe ze względu na np. położenie geograficzne. Dla przykładu Polska musi podejmować inne działania z uwagi na bezpośrednie graniczenie ze stroną konfliktu niż oddalona o setki kilometrów Portugalia.

Bibliografia

- Baza danych Comtrade, <https://comtradeplus.un.org/>.
- Baza danych World Bank, <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade1>.
- European Commission, https://agriculture.ec.europa.eu/International/agricultural-trade/trade-and-international-policy-analysis/monitoring-euagri-food-trade-previous-editions_en.
- European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/food-for-the-world-eu-countries-mitigate-impact-russia-war/>.
- Farm Europe, <https://www.farm-europe.eu/news/the-farm-to-fork-in-need-of-a-new-politicalconsensus/>.
- FNSEA, <https://www.fnsea.fr/communiqués-de-presse/Consequences-de-la-guerre-en-ukraine-lunion-europeenne-doit-remettre-la-souverainete-alimentaire-en-priorite-absolue/>.
- Holland N., Tansey R., *A loud lobby for a silent spring*, Corporate Europe Observatory, <https://corporateeurope.org/sites/default/files/2022-03/Loud%20Lobby%20Silent%20Spring%20Report.pdf>.
- International Food Policy Research Institute,, <https://www.ifpri.org/blog/how-sanctions-russia-andbelarus-are-impactingexports-agricultural-products-and-fertilizer>.
- Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/food-security-and-affordability/>.
- Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, <https://www.consilium.europa.eu/pl/info-graphics/ukrainian-grain-exports-explained/>.
- Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, *Sankcje UE wobec Rosji w pytaniach i odpowiedziach*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-overukraine/sanctions-against-russia-explained/#sanctions>.
- Reuters, <https://www.reuters.com/world/europe/eu-economic-sanctions-belarus-come-into-effect-2021-06-24/>.
- Statista, <https://www.statista.com/statistics/1345708/eu-fertilizer-imports-from-russia/>.
- U.S Department of The Treasury, <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/sanctions-programs-and-country-information/ukraine-russia-related-sanctions>.

Streszczenie

Rosja rozpoczęła niczym niesprowokowane działania wojenne w Ukrainie 24.02.2023 r. Konsekwencje konfliktu zbrojnego w Ukrainie dotknęły całą społeczność międzynarodową. Celem artykułu jest zbadanie wynikających z tego zmian na rynku rolnym UE oraz ocena działań dostosowawczych UE do nowej sytuacji gospodarczej. Analizowane

aspekty to wymiana handlowa produktów rolnych z Ukrainą oraz nawozów z Rosją, łagodzenie potencjalnych skutków zaburzonych łańcuchów dostaw wskutek blokowania portów morskich na Morzu Czarnym, bezpieczeństwo żywnościowe w UE i na świecie oraz nowe uregulowania w zakresie WPR. W wyniku analizy danych dotyczących eksportu i importu pomiędzy Unią Europejską a Ukrainą i Rosją oraz dokumentacji i komunikatów opublikowanych przez UE oceniono, że wojna obnażyła słabości UE w kwestii wysokiego uzależnienia od importu kluczowych surowców z Rosji. Wskazano także istotność Ukrainy jako partnera handlowego w obszarze handlu produktami rolnymi oraz dużą wpływowość lobby rolniczego na decyzje UE. Pozytywnie ocenia się pomoc krajom trzecim w postaci przekazania żywności o wartości 950 mln EUR.

Słowa kluczowe: polityka rolna, wojna, Ukraina, bezpieczeństwo żywnościowe

THE EFFECTIVENESS OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY IN COUNTERING THE EFFECTS OF THE CRISIS CAUSED BY THE WAR IN UKRAINE

Summary

Russia started an unprovoked war in Ukraine on February 24, 2023. In the face of armed conflict, the consequences affect the entire international community. The article examines the EU's adjustment activities to the new economic situation resulting from the ongoing war. The analyzed aspects are trade in agricultural products with Ukraine and fertilizers with Russia, mitigating the potential effects of disrupted supply chains due to blocking seaports in the Black Sea, food security in the EU and globally, and new CAP regulations. The analysis of data on exports and imports between the EU and Ukraine, as well as the EU and Russia, and reports published by the EU, brought to the conclusion that the war exposed the EU's weaknesses of high dependence on imports of critical raw materials from Russia. It also showed the importance of Ukraine as a trading partner in trade in agricultural products and the significant influence of the agricultural lobby on EU decisions. On the other hand, assistance to third countries in the form of food donations worth 950 million EUR is assessed positively.

Keywords: agricultural policy, war, Ukraine, food security